

A fák

Így tavasszal Budapestnek egy csomó nagyon jól ismert nyitja ki szemét és mosolyog a sürgő-forgó népre. Ezek a megszokott, köztünk élő, nyájas ismeretlenek — a fáink. A fővárosi ember évtizedeken át jár-kezel az utcájában, ismeri annak minden követ, minden cégtábláját, sarki hordárját, villámos-kalauzát, rikkancsát, trafikos-kisasszonyát és kávéházi pincérét, sőt lassanként szállást ad emlékezte kamrájában az utca rendes járó-keelőinek, rá nézve egészen közömbös alakoknak, csak egyről nem vesz tudomást: a fákról. Az utca, a kert, a liget fáiról, amelyek pedig váltig azon igyekeznek, hogy poros, kormos, fülledt levegőjét csekély tehetségük szerint elviselhetővé tegyék, az utca megszokott szürkeségébe egy kis árnyékzást vegyítsenek. A múlt nyáron megkérdeztem egyik ismerősömtől, aki tíz éve lakik az utcánkban, tudja-e, miféle fák árnyékában jár naponként négyszer, esetleg többször.

Az ismerősöm meglepődött a kérdésen. Arra bizony ő sohasem gondolt, hogy törődjék a fák nevével, minémiségével. Habozva felelt:

— Azt hiszem . . . ecetfa, meg nyárfa.

Hát nem volt híre sem az utcában annak a két fának. Árnyékos jávor- meg bálványfa sorakozott a két oldalán. Az én ismerősöm azonban a tíz esztendő leforgása alatt soha meg nem figyelte a rügyezésüket, virágzásukat, levelezésüket, termésüket, annyira sem méltatta őket, hogy a levelük formájáról tudomást vegyen. És így vagyunk a legtöbb fővárosi emberrel. Mindennap feléje suhog, feléje illatozik a fa, szinte beköszönti az ablakán a jó reggelt és nyájas susogással kíván neki jó éjszakát, de csak nagyon kivételes esetben érdeklődik iránta annyira, hogy tudomást szerezzen a nevééről és megjegyyezze emlékében e hű és szerény jóakarója formáját, képét.

Nem tudom, budapesti vagy egyáltalán magyar tulajdonságnak nevezem-e a fák iránt való ezt az indolenciát? Azt hiszem, inkább budapesti tulajdonság. Am-

Ki a friss levegőre!

Mühlbeck Károly rajza

bár hiszen az alföldi magyarság sem mindenütt lelkesedik a fáért. Az Alföld szívében lakó kún, teszem, talán még a fővárosi magisztrátusnál is hűvösebben érez a fásítás iránt. Am falvaink képéhez mégis hozzátartozik az utcát árnyékkal elöntő sötét eperfa, meg a nevető akácfa, amelynek levelei közt bizony bőven átcsurog a nap aranya. De ott van az utak mentén az utazóval haladó jegenye, amely ugyan édes-kevés árnyéket ad, de nagyon tetszetős a szemnek. A fák iránt való közöny mégis budapesti specialitás! A falusi ember öregje, apraja mind kész botanikus: a gyereknek is ismeri a kert, a mező, a rét, az erdő és a berek minden fűvét, virágát, fáját. Megismeri a fát csupaszon és galylyal terheltlen, rügyéről, virágjáról, a kérgéről, a színéről. Hanem a budapesti ember nem ismeri azt az egy-két fát sem, amely az utcáján áll sorban és minden nap szinte rája kiált:

— Jó napot, uram, jó napot! Hova siet olyan nagyon?

A budapesti ember egyáltalán afféle rab-lélek. Szereti, ha négy falat tud maga körül. Négy falat, pincét, füstöt, legfőlegb csak annyira forrong benne a szabadságvágy, hogy lefoglalja az üvegablak mellett levő asztalt s e mellől kukkan ki a világha. Vagy, ha nagyon előnti a tavaszi, nyári hangulat, kimegy a kávéház elé a mozgó fácskák közé. Mindenki emlékszik, mily harcot kellett vívni a magisztrátussal a fák, a park érdekében. Hányszor riadozott és jajgatott végig a lapokon egy-egy érzékeny lélek, amikor a Városligetből elcsíptek egy darabot, amikor a kőműves irtalmatlanul söpörte el a legnagyobb virágzó fák százait s hányszor jelent meg egy-egy tér rendezésekor, nagy épület-koloszuszus lebontásakor az a félnék remény, hogy a területet átengedik a fának. De legtöbbször hasztalan jajgatott és reménykedett a fának, virágnak, tiszta levegőnek az a néhány barátja, a százezreknek a fák iránt való sötét közönyében elhalt az intő szó és a szép terv. (Máig is csudálkozom, hogy az Ujvásár-teret, mikor a zsidárúsokat kiűzték a Tisza Kálmán nevével előkelővé tett területéről, nem építették be szép, nagy, jól jövedelmező bérpalotával, hanem parkot csináltak belőle.)

Pedig a budapesti embernek is van arra módja, hogy megismerje és azzal megszeresse a fát. Mert hiszen megismerés nélkül nincs szerelem. A Múzeumkertben például megvan a legtöbb népszerű erdei fa hatalmasan kifejtett példányban. Valósággal atyai szeretettel hajlik a bükk, a kőris, a hárs, a juhar, a szil, a tölgy, a nyír a padon, széken hűselő fővárosi közönségre, s egy-egy vén óriás szinte ismerősként üdvözlő az alatta nyüzsgő sétálókat. És mikor — hév nyárban, — vaskos ernyőjét valamelyik öreg ismerőse fölé terjeszti, talán mosolyog magában, arra gondolva, hogy ezt a vén embert ő látta pólyás korában is itt lombjai alatt... Am, az ezt a szeretetet nem viszonozza hasonló érdeklődéssel, mert a legtöbb fővárosi ember úgy gondolkozik, hogy egyik fa olyan, mint a másik fa, amely őt csak annyiban érdekli, hogy a hat fillérjéért, amit a székért megvesznek rajta, kellő árnyéket adjon neki; az közömbös, hogy juhar, hárs, vagy az Istennek

egyéb fája szolgáltatja-e számára. Az a kis diák pedig, aki a fa alatt botanikát tanul és könyv nélkül bevágja a kőrisfa minden tulajdonságát, nem is sejti, hogy a fa ott könyököl mögötte és szinte bekandikál a könyvébe.

De a Népliget és a Városliget is valóságos gyűjteménye az erdei, sőt a díszfáknak, még pedig nemcsak a hazaiaknak, hanem a nálunk megülő külföldieknek, tengerentúliaknak is. A főváros kertésze előtt levezem a kalapomat. Azokon a kis területeken, amelyeket rendelkezésére bocsátottak, valósággal csodát művel. Hivatásának szeretete, izlés és tudás jellemzi minden dolgát. Minthogy régi ember, valószínűleg neki köszönhetjük a Városliget nagy szökőkútja körül azt a kedves, tanulságos, gazdag körutat, amelyet két oldalt a fák valóságos kiállításai szegélyez. Ez a kedves körben futó fasor a nagy tér szélén vonul és megtalálható benne nem egy, de tíz-húsz példányban valamennyi fánk, sőt a legtöbb erdei bokrunk is. Szép rendben csoportosítva láthatjuk ott, noha még fiatal példányban, erdeink, ligeteink, csulitaink kedves, sokat csevegő, madarat ringató, lombos lakosait. (Most ugyan még csak a rügyezés és virágzás — egyébként szintén érdekes — stádiumában.) Ha az ember végigjárja ezt az eleven körutat, úgy érzi, mintha rövidke időben végigszállt volna egész hazánkon, kezdve a Kárpát fenyőerdein, végigbújva a Vérteseiken, a Bakonyon, a tulajdonai nyájas csalitokon, a Dél sötétlő tölgyesein, az Alföld csevegő nyár-erdein, a Nyírség fehérdereku, nevető nyír-bírodalmán. De minden magyar fa mellett ott vannak amerikai, ausztráliai stb. rokonai is. Aki meg akarja ismerni a magyar erdőt, a magyar fát, kertet: itt megismeri minden fáját s ha tetszik neki, figyelemmel kísérheti élete minden megnyilvánulását. Megismerheti kicsiben az erdő tavaszát, nyarát, őszét, telét, amelyek mindegyike nyújt azoknak, akinek ilyesmi iránt érzékük van, valami érdekeset. És micsoda szép, tanulságos, nyitott könyv ez a tanuló ifjúság számára, amely egy órában itt többet tanulhat, mint az iskolai teremben egy tucat órában.

De bizony alig jár valaki ebben a kör alakú fasorban. Figyelő érdeklődéssel jóformán senki. A fák ágain versengve dughatja ki smaragd, vagy ametiszt vagy rózsaszínű orrockáját a rügy, a mindenféle barka ott fityeghet kecskeszakáll módjára a tavasz nedveitől duzzadó ágon, virágba, levélbe borulhat minden fa, bokor, nézője nincs. Elviszem a kis fiamat magammal és végig nézetem vele a fákat. A gyerek gimnáziumba jár. Ismeri rajz után minden fa levelét, sőt a virágját is, tisztában van a fa kérgének, gyűrűinek, bélsugarainak tulajdonságaival, az oldalrüggyel, csúcsrüggyel, lomb-rüggyel, virágrüggyel, vegyesrüggyel, azt is tudja, mi a dugványozás, de itt a gyakorlatban alig ismer meg egy-két fát. A legtöbbet nem ismeri meg sem a rügyéről, sem a leveléről, virágjáról, sem tavasszal, sem nyáron. Pedig ott van minden érdekesebb fa és bokor tövében a neve — igaz, hogy nem magyarul.

— És ezt nem lehet szó nélkül hagyni. Ha már táblát tétet a hatóság a fa mellé, amely megmondja a nevet, miért nem mondja meg magyarul is? Mit ér ez a

Kötélvásár Debrecenben

Szászy János amatőr-fényképe

szép fagyüjemény itt a főváros legnépszerűbb ligetében, ha éppen annak értelmetlen a jelző-táblája, akinek szánták: a közönségnek? A tudóst ez a fasor nem igen érdekli. A tudós számára ott a botanikus-kert; a Városliget a közönségé. A fákat, bokrokat még is csak tudományos nevükkel jelzik. Ha a tudományos név mellé odatennék a magyart is, az nem kis lépés lenne a botanika népszerűsítése, vagy legalább is a fák ismerete és az ebből fogamzó szeretete terén. Ez a dolog különben nem is egészen jelentéktelen. Németországban már a legtöbb botanikus-kert növényjelző-tábláskája a német nevet is megmondja s ezt a német nemzeti érzület és a tudomány népszerűsítése vívmányának mondják. Miért ne lehetne ugyanezt megtenni Budapesten is? Miért ne tanítsuk meg a főváros nem éppen magyaros, keverék népét erdei fáink jó magyar nevére, és közelebb hozván így hozzá a fáinkat, erdeinket, talán némi kis magyar árnyéklát lopózik vele izlésébe, gondolkodásába is. És miért nőjjön föl a budapesti fiú úgy, hogy sohase tudja meg, melyik fa a köris, melyik a jávor, melyik a hárs, pedig a legtöbb esetben nem tudja, még ha mindennap alatta megy is az iskolába.

Tudom, hogy az én szavaim közvetlenül nem fogják megmagyarosítani a jelző-táblákat. Nálamnál erősebb hang sem ért célhoz, mikor régi, megrögzött szokás megbolygatásáról volt szó. Ez pedig az. Tudományosan és adminisztratív megrögzött szokás. De, gondolom, akad a város urai közt is néhány olyan ember, aki szereti a fát és érdemesnek tartja az azzal való bibelődést is, hogy a főváros ifjúsága, sőt a felnőtt népe is, megismerje a magyar nevén a fát, a növényt. Ők talán eljuttatják ezt az ügyet az illetékes fülekbe.

Keve

Budapest éjjel

Szamek Zsigmond amatőr-fényképe

Örök élet

Oh, én hiszek benned, másvilági élet,
Örökkévalóság.

Csak azt nem hiszem, hogy ott túl tövistelen
Nyílnának a rózsák.

Tudom, az üdvösség fényes sugarából
Rám nem hullhat annyi, —
Hogy visszasíró, nagy bánatom homályát
El tudná oszlatni.

Bánatom homályát, örök aggodásom,
Örök rettegésem:
— Mit csinálhatnak most az én bogárkáim,
Az én kis árváim, s árvább feleségem?

Szabolcska Mihály

Az örökség

Irta AMBRUS ZOLTÁN

I.

Bojtárék a legboldogabb emberek voltak az egész Krisztinavárosban, mind addig a napig, amikor megtudták, hogy Bojtárné, váratlanul, egy vagyont örökölt.

A Krisztinaváros népessége elég nagy; meglehet, hogy sok boldog ember lakik benne. Egyikük se lehetett boldogabb, mint Bojtárék. Szerették egymást; volt egy gyönyörű kis leányuk; a kenyerükre bizton számíthatnak, s ezért a kenyérért Bojtárnak nem kellett túlságosan sokat dolgoznia. Aztán meg csupa apró, könnyen elérhető dologra vágyakoztak, s úgy látszik, a boldogság főképpen attól függ, hogy az embernek minél több olyan vágya legyen, amely hamar teljesezhetik. A boldogsághoz kevés kell.

De a boldogtalansághoz még kevesebb.

Akkor este, mikor a közjegyző levele megérkezett, s tudatta velök, hogy a nagynéninek majdnem az egész vagyonát Bojtárné örökölte, — egy negyedóraig részegek voltak az örömtől, különösen Bojtárné. A nagynéni tulajdonképpen csak távoli rokon volt; anynyira távoli rokon, hogy lakni is távol lakott tőlük.